

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1920 kl. $\frac{1}{2}$ 5 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, dels ock i anledning därav väckta motioner.

Närvarande: herrar von Sneidern, von Sydow, Alfred Petré, Hult, von Koch, Boberg, Linder, Sandegård*, Tjällgren*, Karlsson i Gasabäck, Carlsson i Frosterud, Nilsson i Vibberbo, Hage, Johansson i Sollefteå, Johansson i Vittinge och Svensson i Kompersmåla.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 13 februari 1920 dagtecknad proposition nr 165, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet fört protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intaget förslag till lag om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.

I sammanhang med berörda proposition har utskottet till behandling förehaft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 241 av friherre *Fleming*,

nr 242 av herr *Karl August Nilson* med instämmande av herrar *Vindahl*, *Modig*, *Olaus Pettersson* och *S. Malkolm Petterson*, och

nr 244 av herrar *Sandegård* och *Sigfrid Hansson* samt

inom andra kammaren:

nr 344 av herrar *Hamrin* och *Leander*,

nr 348 av herrar *Werner* och *Hansson* i Rättvik,

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 2 avd. 16 häft. (Nr 24—26.) 1304 20 1

nr 349 av herr *Bäckman*, och
nr 350 av herrar *Bergström* i Bäckland, *Jansson* i Edsbäcken, *Mossberg*, *Igel*, *Nilsson* i Vibberbo och *Andersson* i Milsmeden med instämmande av herr *Janson* i Kungsör.

Beträffande grunderna för ifrågavarande lagförslag får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till den kungl. propositionen.

Utskottet. Mot de huvudprinciper, varpå lagförslaget grundats, har utskottet icke någon erinran att framställa. På enskilda punkter har utskottet dock funnit sig böra göra vissa uttalanden. Därjämte har utskottet funnit anledning föreslå, att lagen tillsvidare endast skall vara provisorisk. Redogörelse för utskottets uttalanden och ändringsförslag lämnas här nedan vid behandling av de särskilda lagrummen.

§ 1.

Friherre Flemings motion. Friherre *Fleming* har i sin motion hemställt, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

»1. Värnpliktig, som enligt denna lag prövas hysa allvarliga, på kristligt eller mosaiskt religiös övertygelse grundade samvetsbetänkligheter mot värnplikts-tjänstgöringens fullgörande i den ordning, som i gällande värnpliktslag stadgas, må erhålla tillstånd att under fredstid fullgöra sin värnpliktstjänstgöring utan att vare sig övas i vapens bruk eller bära vapen eller ammunition.

2. Under krigstid skall tjänstgöringen för värnpliktig, varom i mom. 1 sägs, bestämmas allenast av behovet, efter prövning av vederbörande militärbefäl.»

Därjämte har friherre *Fleming* föreslagit, att i lagen måtte införas en paragraf av följande innehåll:

»Värnpliktig, vilken erhållit sådant tillstånd, varom i § 1 mom. 1 sägs, skall under fredstid fullgöra sin värnpliktstjänstgöring antingen vid vederbörligt trupp-förband eller vid armén eller marinen tillhörande sjukhus, verk, förråd eller annan inrättning i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas.»

Herrar Sandegårds och Sigfrid Hanssons motion. Herrar *Sandegård* och *Sigfrid Hansson* hava i sin motion hemställt, att riksdagen ville besluta, att första stycket i § 1 i lag om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, skall hava följande lydelse:

»Värnpliktig, som hyser allvarliga samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring i den ordning, gällande värnpliktslag förutsätter, må...»

Herrar *Werner* och *Hansson* i Rättvik hava i motion beträffande förevarande paragraf gjort enahanda hemställan som herrar Sandegård och Sigfrid Hansson.

Herrar *Werner* och *Hansson* i Rättvik motion.

Herr *Karl August Nilson* har i sin motion hemställt, att i lagen måtte infogas en ny paragraf med bestämmelse om, att vad för i lagen avsedd värnpliktig gäller vid fredstjänstgöring, gäller också i händelse av krig.

Herr *Karl August Nilson* motion.

Vad först angår samvetsbetänkligheternas art finner utskottet, i likhet med departementschefen, förslaget att begränsa den grupp av värnpliktiga, som skulle göras till föremål för specialbestämmelser i avseende å värnpliktstjänstgöringen, till allenast sådana, vilkas samvetsbetänkligheter hava sin grund i *kristen eller mosaisk* trosåskådning, icke ägnat att leda till ett ur rättvisans och billighetens synpunkt fullt tillfredsställande resultat. Att å andra sidan avstå från fordran, att samvetsbetänkligheterna skola vara grundade på religiös övertygelse, finner utskottet vara mindre välbetänkt. Ifrån teologiskt håll göres visserligen gällande, att samvetet för den kristna uppfattningen alltid är en religiös storhet, vittnande om en människas samband i sitt väsens djup med en högre andlig makt. Från denna synpunkt sett skulle det i sak vara fullkomligt likgiltigt om, såsom föreslagits, orden »på religiös övertygelse grundade» uteslötes eller ej. Emellertid torde i det vanliga språkbruket uttrycket samvete icke alltid fattas i ovan angivna religiösa bemärkelse. Såväl herrar Sandegård och Sigfrid Hansson som herrar Werner och Hansson i Rättvik avse uppenbarligen att inrymma under den av dem föreslagna formuleringen »allvarliga samvetsbetänkligheter» sådana betänkligheter, vilka icke grunda sig på religiösa motiv utan på etiska, sociala eller andra skäl. Utskottet vill icke förneka, att fall av samvetsbetänkligheter av denna senare art kunna inträffa, där statens efterlåtenhet med avseende på utkrävandet av medborgarens skyldighet enligt värnpliktslagen kunde vara lika väl motiverat som då samvetsbetänkligheterna grunda sig på religiös övertygelse. Men utskottet finner sig av flera skäl ej kunna av denna anledning avstå från kravet på religiös övertygelse som grund för berörda samvetsbetänkligheter.

Utskottet.

Dels torde en särskild hänsyn böra fästas vid samvetsbetänkligheter, som i de flesta fall söka sig tillbaka till en möjlig om än av flertalet som orimlig ansedd tolkning av religionsurkunder, som äro av staten erkända och inom den åtnjuta en särskild helgd. Dels har, så vitt utskottet kunnat utröna, cirkuläret av den 21 februari 1902, som möjlig-

gör befrielse från vapentjänst för den, som mot sådan tjänst hyser »allvarliga samvetsbetänkligheter», alltid så tillämpats, att betänkligheterna skola vara av religiös art. Och mot denna tillämpning hava klagomål ej avhörts. Vad som vållat svårigheter är som bekant, att cirkuläret ej lämnat möjlighet att medgiva befrielse från varje form av militärtjänst. Vidare torde de, som för någon form av värnpliktsvägran underkastat sig upprepade bestraffningar, uteslutande vara att söka bland dem, som ledas av religiös övertygelse. Och en god mätare på allvaret av samvetsbetänkligheterna är utan tvivel förmågan att för dem utstå lidanden. Motviljan att bestraffa dessa i övrigt oförvitliga medborgares frivilliga martyrskap har sedan varit det starkaste motivet för staten till den nu ifrågasatta lagstiftningen, som därför naturligt nog främst uppmärksammat de religiösa värnpliktsvägrarna. Till sist kommer svårigheten att mäta och pröva allvaret av de påstådda samvetsbetänkligheterna. De äro, som utskottet kommer att senare närmare beröra, svåra nog, då det gäller betänkligheter av religiös art. Men de äro givetvis ofantligt mycket större beträffande betänkligheter av annan art. Utskottet anser att genom utvidgning av lagens tillämplighetsområde till sådana betänkligheter, fältet skulle lämnas öppet för så mycken simulation och godtycke att det ej kan tillråda en sådan utvidgning.

Dock vill utskottet uttala, att det anser självklart att »religiös övertygelse» gives en mycket vidsträckt betydelse, så att övertygelsen ej förutsättes behöva böttna i viss kyrklig eller kristen åskådning. Med en sådan tolkning torde, i betraktande av de obestämda gränserna för vad som menas med religiös övertygelse, i regel de tänkta fall av etiska samvetsbetänkligheter, för vilka man kan finna särskild anledning att ömma, kunna inrymmas under lagens bestämmelser.

Vad därefter angår frågan, huruvida hänsyn bör tagas till de värnpliktiga, som hysa samvetsbetänkligheter mot varje tjänstgöring vid krigsmakten, har utskottet ingenting att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag att nämnda värnpliktiga tillåtas utföra civilt arbete för statens räkning. Erkänner man nämligen lämpligheten, att staten avstår från sin rätt att utkräva vapentjänst för att undgå att pålägga upprepade straff som ej leda till rättelse, är naturligtvis orimligt att vidtaga samma åtgärd för utkrävande av en mindre värdefull militärtjänstgöring. Önskvärt hade emellertid varit, att Kungl. Maj:t närmare antytt, huru den icke oviktiga frågan om arten av det civila arbetet komme att ordnas, även om det med hänsyn därtill, att man icke i förväg kan beräkna antalet av denna grupp värnpliktiga, icke torde varit lämpligt att i lagen närmare precisera arbetets art,

I fråga om de samvetsömma värnpliktigas ställning i händelse av krig föreslog majoriteten av de i ämnet tillkallade sakkunniga, vilkas förslag i samtliga punkter upptagits av friherre Fleming, att meddelat tillstånd att fullgöra värnpliktstjänstgöring i särskild ordning skulle gälla allenast under fredstid, varemot under krigstid tjänstgöringen skulle bestämmas allenast av behovet, efter prövning av vederbörande militärbefäl. Det nu framlagda förslaget gör ingen skillnad mellan freds- och krigstid, utan lagen skall gälla även i sistnämnda fall. Något uttryckligt stadgande om att lagen även skall gälla under krigstid torde därför vara obehövt. Av departementschefens uttalande framgår, att arten av det militära eller civila arbete, som de olika kategorierna värnpliktsvägrare komma att utföra, kan komma att växla under krigstid och fredstid, vilket utskottet finner naturligt.

2 §.

Friherre *Fleming* hemställer i sin motion, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

*Friherre
Flemings
motion.*

§ 2.

»1. Tillstånd att fullgöra värnpliktstjänstgöringen på sätt i § 1 mom. 1 sägs, meddelas av inskrivningsrevision på därom av den värnpliktige gjord ansökning. Sådan ansökning skall vara åtföljd av

- a) intyg, utfärdat av präst i den församling, där sökanden är kyrkobokförd, eller om sökanden tillhör sådan församling, som omförmäles i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsövning den 31 oktober 1873, av vederbörande församlingsföreståndare, eller, om sökanden är mosaisk trosbekännare, av vederbörande religionslärare, vilket intyg skall innehålla en bestämd förklaring i frågan, huruvida sökanden, enligt intygsgivarens uppfattning, hyser allvarliga, på kristligt eller mosaiskt religiös övertygelse grundade samvetsbetänkligheter mot värnplikts-tjänstgöringens fullgörande i stadgad ordning;
- b) intyg, utfärdat på heder och samvete av två andra personer, vilkas trovärdighet är av inskrivningsrevisionen känd eller eljest tillförlitligen styrkt, avseende samma fråga, som under a) omförmäles.

2. Ansökning skall, för att kunna till prövning upptagas, göras vid sökandens inskrivning; dock att, där värnpliktig efter påbörjad tjänstgöring visar sannolika skäl för att han hyser sådana samvetsbetänkligheter, som i mom. 1 sägs, av honom gjord ansökning må, sedan, i den ordning Konungen bestämmer, honom beviljats uppskov med tjänstgöringen, av inskrivningsmyndigheterna till prövning och avgörande upptagas.»

Utskottet delar departementschefens uppfattning, att det lämpligen bör anförtros åt Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser rörande beskaffenheten av de intyg, som skola inför inskrivningsrevisionen

Utskottet.

företes, ävensom beträffande prövningsförfarandet i övrigt. Utskottet vill emellertid uttala önskvärdheten av att inskrivningsrevisionen vid prövningen icke bindes av några legala bevisregler, utan får tillämpa fri bevisprövning. Huvudsaken är åstadkommandet av en prövning, grundad på ingående personlig kännedom om sökanden. I den mån inskrivningsrevisionens kännedom om sökanden ej kan vinnas genom personlig inställelse av honom inför revisionen, böra ansträngningar göras, att det skriftliga material, på grund av vilket revisionen har att fatta sitt beslut, blir ett uttryck för trovärdiga personers intimast möjliga kännedom om sökanden.

Utskottet kan ej underlåta att uttala, att det anser, att det nuvarande prövningsförfarandet i ett viktigt hänseende innebär säkrare garantier än det föreslagna. Den möjlighet, som truppbefälhavare, regementspastor m. fl. ägt till personliga iakttagelser av sökanden under en följd av dagar, måste anses betydligt värdefullare än inskrivningsrevisionens i regel flyktiga eller ej alls förekommande sammanträffande med sökanden. Möjligheten till inhämtande av skriftliga uppgifter om honom äro däremot naturligtvis desamma nu som enligt förslaget. Endast hänsynen till behovet av att hava frågan avgjord före inställelsen har varit anledning till, att utskottet kunnat förorda prövningens överflyttande från truppbefälhavaren till inskrivningsrevisionen.

Men med ett mera otillfredsställande prövningsförfarande följer större möjlighet till simulation och därmed större behov av en lång övningstid som medel häremot. Då utskottet föreslagit, att lagen endast antages med begränsad giltighetstid, har en av anledningarna härtill varit, att erfarenhet skall kunna vinnas om effektiviteten av det nya prövningsförfarandet, vilket i sin mån måste hava inverkan på tjänstetidens längd.

3 §.

*Friherre
Flemings
motion.*

Friherre *Fleming* har i sin motion yrkat, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

»1. Värnpliktig, vilken erhållit sådant tillstånd, varom i § 1 mom. 1 sägs, är, sedan han blivit inskriven, skyldig att under fredstid varje tjänstgöringsomgång, som omfattar första tjänstgöring eller repetitions- (regements-) övning, för sin utbildning tjänstgöra ett antal dagar, som är en och en fjärdedel gånger så stort som det dagantal, under vilket övriga till samma truppslag och kategori i övrigt hörande vapenföra värnpliktiga äro skyldiga att under samma omgång tjänstgöra. Vid beräkning av dagantalet uppkommande bråktal bortfalla.

2. Under reservtruppoövning, landstormsövning och tjänstgöring jämlikt § 28 värnpliktslagen är tjänstgöringstiden för sådan värnpliktig densamma som

för övriga till samma truppslag och kategori i övrigt hörande vapenföra värnpliktiga.»

Herr *Karl August Nilson* hemställer i sin motion, att paragrafen måtte få följande lydelse:

Herr
Karl August
Nilsons
motion.

»Värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnplikten på sätt i § 1 a) angives eller att, enligt vad i § 1 b) sägs, i stället för värnpliktstjänstgöring utföra civilt arbete, är skyldig att under fredstid i en följd tjänstgöra ett antal dagar, som är lika med det sammanlagda antalet dagar, varunder tjänstgöring i fredstid enligt § 27 mom. 1 A eller B samt mom. 3 ävensom § 36 mom. 1 värnpliktslagen åligger rytteriet, fält- och positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna tilldelade värnpliktiga.»

Herrar *Hamrin* och *Leander* hava i sin motion föreslagit denna lydelse av paragrafen:

Herrar
Hamrins och
Leanders
motion.

»Värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnplikten på sätt i § 1 a) angives eller att, enligt vad i § 1 b) sägs, i stället för värnpliktstjänstgöring utföra civilt arbete, är skyldig att under fredstid i en följd tjänstgöra ett antal dagar, som i förra fallet med en tiondedel och i senare fallet med en fjärdedel överstiger det sammanlagda antalet dagar, varunder tjänstgöring i fredstid enligt § 27 mom. 1 A eller B samt mom. 3 ävensom § 36 mom. 1 värnpliktslagen åligger rytteriet, fält- och positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna tilldelade värnpliktiga. Vid beräkning av dagantalet uppkommande bråktal bortfalla.»

Herrar *Werner* och *Hansson* i Rättvik föreslå, att riksdagen måtte antaga följande lydelse av paragrafen:

Herrar
Werners och
Hanssons
i Rättvik
motion.

»Värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnplikten på sätt i § 1 a) angives eller att, enligt vad i § 1 b) sägs, i stället för värnpliktstjänstgöring, utföra civilt arbete, är skyldig att under fredstid i en följd tjänstgöra samma antal dagar, som tjänstgöringen skolat omfatta, därest befrielse enligt § 1 ej meddelats.»

Herr *Bäckman* har i sin motion framställt enahanda yrkande som herr *Karl August Nilsson*.

Herr Bäck-
mans motion.

Herr *Bergström* i Bäckland m. fl. hava föreslagit

Herr Berg-
ströms i Bäck-
land m. fl.
motion.

att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 165, att tjänstgöringstiden för sådana värnpliktiga, som erhålla tillstånd att fullgöra sin värnplikt endera vid krigsmakten utan att övas i vapens bruk eller genom att utföra civilt arbete, erhåller samma längd, som den skulle haft, om ej befrielse på grund av samvetsbetänkligheter meddelats.

I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet, att tjänstgöringen för värnpliktiga, som på grund av samvetsbetänkligheter

Utskottet.

vinna befrielse från värnpliktstjänstgöring i särskild ordning, bör, såsom för staten fördelaktigast, fullgöras i en följd, ävensom att tjänstgöringstiden för ifrågavarande värnpliktiga bestämmes längre än för övriga värnpliktiga. De motionärer, som beteckna en förlängning av tjänstgöringstiden såsom ett straff, synas helt och hållet förbise de avsevärda fördelar, som beredas ifrågavarande värnpliktiga dels därigenom att tjänstgöringen bliver lindrigare och dels därigenom att de värnpliktiga icke i likhet med övriga värnpliktiga behöva fullgöra sin tjänstgöring i omgångar. Enligt all erfarenhet har vapenövningens avsevärt större längd ej verkat avskräckande, där tjänstgöringen ansetts mindre betungande och fått avtjänas i färre omgångar, t. ex. tjänstgöringen vid specialvapnen enligt 1901 års härordning. Även torde böra observeras, att det enda land — Danmark — med vilket jämförelse i detta avseende kan göras, har fastställt en civil tjänstetid, som i de flesta fall är 3 à 4 gånger längre än den militära, som den skall ersätta. Härtill kommer vidare den omständigheten, att i händelse av krig de samvetsömma värnpliktiga icke torde i någon större grad bliva utsatta för fara till liv och hälsa. Skulle tjänstgöringstiden i fredstid icke sättas längre för de samvetsömma än för andra värnpliktiga, föreligger fara att frestelsen till simulation blir allt för stor. Att bestämma tjänstgöringstiden lika för alla till samma huvudgrupp (värnpliktiga i allmänhet; studenter och likställda) hörande samvetsömma värnpliktiga torde vara ofrånkomligt.

I detta sammanhang torde böra framhållas, att den provisoriska förkortning av övningstiden, som utan ändring av § 27 i värnpliktslagen vidtagits eller kommer att vidtagas för vissa årsklasser värnpliktiga, givetvis även kommer de samvetsömma värnpliktiga av ifrågavarande årsklasser till godo.

§ 4.

*Friherre
Flemings
motion.*

Friherre *Fleming* har i sin motion hemställt, att paragrafen, som i motionärens förslag har 5 till nummer, måtte erhålla denna lydelse:

»Befinnes sedan värnpliktig erhållit sådant tillstånd, varom i § 1 mom. 1 sägs, att det honom lämnade medgivandet varit grundat på uppenbarligen vilseledande uppgifter, eller gör den värnpliktige sig skyldig till dåligt uppförande eller upprepade förseelser i tjänsten och sålunda visar sig icke vara förtjänt av medgivandet, må, i den ordning Konungen bestämmer, honom beviljas uppskov med tjänstgöringen och inskrivningsrevision på anmälan besluta hans överföring till tjänstgöring med vapen. Skulle den värnpliktige förklara sig icke vidare hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöringens fullgörande i den ord-

ning, som i gällande värnpliktslag stadgas, må han omedelbart överföras till tjänstgöring med vapen.

I fall, varom i denna paragraf är sagt, äger den värnpliktige tillgodoräkna sig fyra femtedelar av det antal dagar han före överföringen tjänstgjort. Vid beräkning av dagantalet uppkommande bråktal bortfalla.»

Detta förslag har samma lydelse som de sakkunnigas i denna fråga. Om dessas förslag yttrar föredragande departementschefen följande:

Utskottet.

»Att tillstånd, varom här är fråga, återkallas, därest detsamma befinnes vara grundat på uppenbart vilseledande uppgifter, synes mig vara fullt riktigt, likaså att uppkommen fråga om återkallelse av meddelat tillstånd skall prövas av inskrivningsrevisionen. Däremot kan jag icke finna det vara ur principiell synpunkt riktigt, att ett i behörig ordning givet tillstånd att fullgöra värnplikten i särskild ordning skulle kunna återkallas av den grund, att den värnpliktige gör sig skyldig till dåligt uppförande eller upprepade förseelser i tjänsten. Vad den värnpliktige i sådant hänseende kan låta komma sig till last bör nämligen enbart bedömas efter gällande disciplinstadga och strafflag för krigsmakten.

Förklarar värnpliktig, efter att hava påbörjat tjänstgöring i särskild ordning, sig icke vidare hysa samvetsbetänkligheter mot värnplikts fullgörande i vanlig ordning, torde frågan rörande hans värnpliktsförhållanden ånyo böra underställas inskrivningsrevisionens prövning.

Huruvida och i vad mån värnpliktig i nu angivna fall bör få tillgodoräkna sig redan fullgjord tjänstgöring, torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma.»

Utskottet delar till fullo departementschefens åsikt härutinnan.

Lagens giltighetstid.

Såsom ovan nämnts har utskottet funnit skäl tala för att förevarande lag tillsvidare endast antages provisoriskt. Man rör sig nämligen här på ett lagstiftningsområde, där man icke besitter någon egentlig erfarenhet vare sig från vårt eget land eller från andra länder. I Danmark har visserligen den 13 december 1917 utfärdats en lag angående värnpliktigas användning till civilt arbete, men någon större erfarenhet om lagens verkningar torde man ännu icke hava vunnit därstädes. Då därtill kommer att utredningen av förevarande spörsmål enligt vad propositionen giver vid handen på flera mycket viktiga punkter icke är slutförd, torde försiktigheten bjuda, att lagens giltighetstid begränsas, och har utskottet ansett lämpligt att densamma bestämmas till fem år, efter vilken tidrymd kan antagas, att man vunnit tillräcklig erfarenhet att därpå grunda en definitiv lagstiftning.

Utskottet.

På grund av vad utskottet sålunda anført, får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

L a g

om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnplikts- tjänstgöring. .

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Utan hinder av vad i gällande värnpliktslag stadgas, förordnas härigenom som följer:

§ 1.

Värnpliktig, som hyser allvarliga, på religiös övertygelse grundade samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring i den ordning, gällande värnpliktslag förutsätter, må,

a) därest hans samvetsbetänkligheter avse tjänstgöring med vapen, fullgöra sin värnplikt vid krigsmakten utan att övas i vapens bruk eller bära vapen eller ammunition, samt

b) därest samvetsbetänkligheterna avse varje tjänstgöring vid krigsmakten, i stället för honom åliggande värnpliktstjänstgöring utföra civilt arbete för statens räkning.

§ 2.

1. Tillstånd att fullgöra värnpliktstjänstgöringen på sätt i § 1 sägs meddelas av vederbörande inskrivningsrevision efter därom av den värnpliktige vid inskrivningen gjord ansökning.

2. Visar värnpliktig efter påbörjad tjänstgöring sannolika skäl för att han hyser sådana samvetsbetänkligheter, som i denna lag avses, skall frågan rörande hans värnpliktsförhållanden underställas inskrivningsrevisionens prövning.

§ 3.

Värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnplikten på sätt i § 1 a) anges eller att, enligt vad i § 1 b) sägs, i stället för värnpliktstjänstgöring utföra civilt arbete, är skyldig att under fredstid i en

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

följd tjänstgöra ett antal dagar, som i förra fallet med en fjärdedel och i senare fallet med hälften överstiger det sammanlagda antalet dagar, varunder tjänstgöring i fredstid enligt § 27 mom. 1 A eller B samt mom. 3 ävensom § 36 mom. 1 värnpliktslagen åligger rytteriet, fält- och positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna tilldelade värnpliktiga. Vid beräkning av dagantalet uppkommande bråktal bortfalla.

§ 4.

1. Befinnes tillstånd att fullgöra värnpliktstjänstgöringen på sätt i § 1 omförmäles hava grundats på uppenbart vilseledande uppgifter, må tillståndet av inskrivningsrevisionen återkallas.

2. Förklarar värnpliktig, efter att hava påbörjat tjänstgöring på sätt i § 1 sägs, sig icke vidare hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktens fullgörande i vanlig ordning, skall frågan rörande hans värnpliktsförhållanden ånyo underställas inskrivningsrevisionens prövning.

§ 5.

Huruvida och i vad mån värnpliktig må, efter det ändring i hans värnpliktsförhållanden blivit jämlikt stadgandena i § 2 mom. 2 eller § 4 av inskrivningsrevisionen vidtagen, tillgodoräkna sig redan fullgjord tjänstgöring, därom förordnar Konungen.

§ 6.

Vad i värnpliktslagen stadgas angående till beväringen hörande menig värnpliktigs underhåll och förmåner samt angående understöd i anledning av skada, ådragen under militärtjänstgöring, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnpliktstjänstgöringen på sätt i § 1 b) sägs.

§ 7.

För denna lags tillämpning erforderliga närmare föreskrifter meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den
1 januari 1921.

Denna lag träder i kraft den 1
januari 1921 och gäller till och med
den 31 december 1925.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

B. att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna nr 241, 242 och 244 i första kammaren samt nr 344, 348, 349 och 350 i andra kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 april 1920.

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Reservationer:

1) av herr *Boberg*, som ansett motiveringen å sid 3 och 4 svävande och oklar;

2) av herr *Nilsson* i Vibberbo;

3) av herrar *Hage* och *Johansson* i Sollefteå, vilka anført följande:

»Det av Kungl. Maj:t i prop. nr 165 framlagda förslaget till lag om värnpliktiga, som hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, är enligt vårt förmenande sådant, att detsamma i vissa avseenden långt ifrån torde komma att åstadkomma, vad man har rätt att förvänta av ett dylikt förslag. Ja, i åtskilliga punkter innebär förslaget t. o. m. vissa steg bakåt, så att dess antagande kommer att medföra en försämring av de bestämmelser, som nu äro gällande.

Ett steg framåt har emellertid tagits nämligen därigenom, att i det nu föreliggande förslaget föreslås, att person av ovan nämnt slag må kunna alldeles befrias från värnpliktsövning och i stället få utföra civilt arbete för statens räkning.

Men om förslaget på denna punkt innebär någon förbättring, så innebär detsamma däremot, så vitt vi kunna finna, i andra punkter betydliga försämringar mot nu gällande stadganden. Sistnämnda stadganden utgöras av ett kungl. cirkulär av den 21 februari 1902, där det heter, att värnpliktig, som hyser samvetsbetänkligheter mot vapentjänst, skall, sedan man konstaterat, att dessa samvetsbetänkligheter verkligen äro allvarliga, kunna användas till annan lämplig tjänstgöring vid trupp-

förbandet. Enligt det nu föreliggande lagförslaget inskränkes emellertid omfattningen av dessa bestämmelser på det sättet, att endast sådana värnpliktiga må ifrågakomma härvidlag, vilka hysa allvarliga på *religiös* övertygelse grundade samvetsbetänkligheter emot värnpliktstjänstgöring, och skola sådana värnpliktiga antingen användas till civilt arbete, om deras motvilja avser *varje* tjänstgöring vid krigsmakten, eller också fullgöra sin tjänstgöring vid krigsmakten, dock utan att bära vapen, uniform eller ammunition, om deras samvetsbetänkligheter *endast* rikta sig mot att bära vapen.

Den på detta sätt föreslagna inskränkningen, varigenom det betonas, att det här endast är fråga om *religiösa* betänkligheter, är enligt vårt förmenande ett rent reaktionärt steg, vilket framstår så mycket tydligare, då man läser ett utlåtande av 1898 års värnpliktskommitté, där det heter » — — — ger staten de religiöst samvetsömma rätt att slippa bära vapen, synes staten knappast kunna neka det andra slaget av värnpliktiga samma förmån». Nu antydes emellertid, fastän på ett mycket svävande och svårtydligt sätt, någonstades i propositionen ävensom i utskottets utlåtande, att man bör kunna tolka begreppet »religiöst» något vidare, än vad som är vanligt. Men, trots detta, torde det kunna riskeras, att personer, som genom studiet t. ex. av en Tolstoy eller genom omfattande av en viss politisk åskådning skapat sig en bestämd uppfattning i frågan, så att deras samvete förbjuder dem att deltaga i vapenövningar, kunna komma att genom tillkomsten av den nya lagen i ännu högre grad än förut utsättas för hårda straff från de militära myndigheternas sida.

Men lagförslaget har även en annan »skönhetsfläck». Det är bestämmelsen om, att den påstådda samvetsömhetsen skall provas, därigenom att vederbörande får en längre tjänstgöringstid, om han vill slippa undan den militära tjänstgöringen. Något sådant har ej existerat förut, vadan förslaget även i denna punkt är ett steg bakåt, på samma gång som bestämmelsen på sätt och vis innebär en *bestraffning* av den samvetsömmen.

Från vår sida såge vi helst, att man kunde alldeles befria dylika värnpliktiga från allt slags militär eller civil värnpliktstjänst.

Men då det torde vara otänkbart uppnå något dylikt, måste vi inskränka oss till att — med hänvisning i övrigt till motiveringen i en del i frågan väckta motioner — påyrka,

att riksdagen måtte besluta, att lagen skall i nedan nämnda paragrafer erhålla följande lydelse:

§ 1.

Värnpliktig, som hyser allvarliga samvetsbetänkligheter mot värnplikttjänstgöring i den ordning, gällande värnpliktslag förutsätter, må,

a) därest hans samvetsbetänkligheter avse tjänstgöring med vapen, fullgöra sin värnplikt vid krigsmakten utan att övas i vapens bruk eller bära vapen eller ammunition, samt

b) därest samvetsbetänkligheterna avse varje tjänstgöring vid krigsmakten, i stället för honom åliggande värnplikttjänstgöring utföra civilt arbete för statens räkning.

§ 3.

Värnpliktig, vilket erhållit tillstånd att fullgöra värnplikten på sätt i § 1 a) angives eller att, enligt vad i § 1 b) sägs, i stället för värnplikttjänstgöring utföra civilt arbete, är skyldig att under fredstid i en följd tjänstgöra samma antal dagar, som han skulle hava tjänstgjort, om han fullgjort värnplikten i vanlig ordning.»

4) av herrar *Alfred Petré, Linder, Carlsson* i Frosterud och *Johansson* i Vittinge, vilka

beträffande § 1,

i enlighet med motionsvis framställt yrkande ansett, att orden »på religiös övertygelse grundade» bort ur paragrafen utgå; samt

beträffande § 3

yrkat bifall till det i herrar *Hamrins* och *Leanders* motion framställda yrkandet rörande tjänstgöringstiden.
